

Pulcēšanās brīvības ierobežojumu pārbaude, pretpasākums un tiesību godprātīgas izmantošanas princips

1. Administratīvā tiesa, pārbaudot pašvaldības pieņemta lēmuma par sapulces un piketa norisei nosakāmajiem ierobežojumiem tiesiskumu, ir tiesīga lēmumu atcelt, bet ne grozīt, pati nosakot cita veida ierobežojumus. Ja tiesa secina, ka iestādes noteiktais ierobežojums atzīstams par neadekvātu un nesamērīgu, bet vienlaikus nav šaubu, ka vispār ierobežojumi ir nepieciešami, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 253.panta sestajai daļai var uzdot iestādei izdot jaunu administratīvo aktu (noteikt jaunus ierobežojumus atbilstoši spriedumā sniegtajām vadlīnijām).

2. Pasākumus, kuros vienlaicīgi plānota atšķirīgu viedokļu un uzskatu paušana, iespējams kvalificēt kā pamatpasākumu un pretpasākumu. Šāds pasākumu iedalījums nenozīmē kādu priekšrocību piešķiršanu, tomēr tam var būt nozīme, vērtējot jautājumu par iespēju nodrošināt vairāku pieteikto pasākumu vienlaicīgu norisi, nodrošinot katras sabiedrības grupas pulcēšanās brīvību. Lai pretpasākums sasniegtu savu mērķi, tam jānoris redzamības un dzirdamības attālumā no pamatpasākuma, jo pamatpasākuma dalībnieki citstarp atzīstami par pretpasākuma mērķauditoriju.

3. Savu tiesību godprātīga izmantošana jeb tiesību ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma princips ir vispārējs tiesību princips, kas izriet no tiesiskas valsts virsprincipa.

4. Ja ir secināms, ka pretpasākuma dalībnieki savas tiesības izmanto negodprātīgi, šie apstākļi ir ņemami vērā, samērojot visu iesaistīto personu tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos. Pretpasākuma mērķis nevar būt šķēršļu likšana citām personām (pamatpasākuma dalībniekiem) miermīlīgi pulcēties un paust savus uzskatus, tāpēc šāda pretpasākumu rīkotāju interese nav tiesiski aizsargājama.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

2017.gada 8.decembra

SPRIEDUMS

Lieta Nr. A420165016, SKA-380/2017

ECLI:LV:AT:2017:1208.A420165016.2.S

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Ieva Višķere,

tiesnese Veronika Krūmiņa,

tiesnese Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības „Latvijas Antinacistiskā komiteja” pieteikumu par Rīgas pilsētas izpilddirektora 2016.gada 7.marta lēmuma Nr. RD-16-569-nd atcelšanu, sakarā ar biedrības „Latvijas Antinacistiskā komiteja” sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 11.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja biedrība „Latvijas Antinacistiskā komiteja” 2015.gada 16.novembrī vērsās Rīgas pilsētas pašvaldībā ar pieteikumu sapulces un piketa rīkošanai 2016.gada 16.martā Rīgā, Brīvības bulvārī, Brīvības pieminekļa laukumā no plkst.9.00 līdz plkst.15.00. Pieteikumā

norādīts, ka sapulces laikā paredzēts izmantot skaņu pastiprinošu aparāturu. Pasākuma mērķis – sapulce *Waffen SS* upuru piemiņai un par *Waffen SS* noziegumu attaisnošanas bīstamību. Plānotais pasākuma dalībnieku skaits – 100.

Biedrība „Daugavas Vanagi Latvijā Limbažu nodaļa” (turpmāk – Daugavas Vanagi) 2015.gada 24.novembrī vērsās Rīgas pilsētas pašvaldībā ar pieteikumu gājiena rīkošanai 2016.gada 16.martā no plkst.11.00 līdz plkst.13.00 (gājiena maršruts ietver Brīvības pieminekļa laukumu). Pasākuma mērķis – pēc dievkalpojuma ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa. Plānotais pasākuma dalībnieku skaits – 100.

Biedrība „Nacionālo karavīru atbalstam” 2015.gada 10.decembrī vērsās Rīgas pilsētas pašvaldībā ar pieteikumu sapulces rīkošanai 2016.gada 16.martā no plkst.07.00 līdz plkst.13.00 Brīvības pieminekļa laukumā. Pasākuma mērķis – atgādināt par 1944.gada 16.marta Latviešu leģiona kaujām un skaidrot Latviešu leģiona Otrā pasaules kara vēsturi garāmejošiem interesentiem. Plānotais pasākuma dalībnieku skaits – 30.

[2] Ar Rīgas pilsētas izpilddirektora 2016.gada 7.marta lēmumu (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pieteicējas 2016.gada 16.martā rīkotajai sapulcei un piketam no plkst.9.00 līdz plkst.15.00 noteikti šādi ierobežojumi:

- 1) sapulces un piketa norises vieta – Rīgā, Bastejkalnā;
- 2) aizliegums izmantot skaņu pastiprinošas iekārtas laika posmā no plkst.11.00 līdz plkst.13.00.

Pārsūdzētajā lēmumā norādīts turpmāk minētais.

[2.1] Pašvaldība, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi, ir konstatējusi būtiskas atšķirības pieteicējas un Daugavas Vanagu pasākuma dalībnieku viedokļos. Daugavas Vanagi gājienu ir pieteikuši ar mērķi pēc dievkalpojuma baznīcā nolikt ziedus pie Brīvības pieminekļa. Šāds pasākums 16.martā notiek jau vairākus gadus un nav saistīts ar pieteicējas iecerēto pasākumu, jo notiek neatkarīgi no tā, vai pieteicēja rīko savu pasākumu. Savukārt pieteicējas pasākums notiek tieši tādēļ, ka Daugavas Vanagi (vai citas organizācijas iepriekšējos gados) rīko 16.marta atceres pasākumu. No minētā secināms, ka Daugavas Vanagu pasākums atzīstams par pamatpasākumu, savukārt pieteicējas pasākums atzīstams par pretdemonstrāciju (pretpasākumu).

Savukārt biedrības „Nacionālo karavīru atbalstam” pasākums vērtējams kā atbalsta pasākums Daugavas Vanagu pasākumam.

[2.2] Nesamērīgi lielā pieteicējas pasākuma norises vietas teritorija, ievērojot pieteicējas pieteikumā norādīto pasākuma dalībnieku skaitu, kā arī ilgstošais pulcēšanās laiks vienā un tajā pašā vietā norāda uz to, ka šāda pieteikuma iesniegšanas patiesais iemesls nav vēlme miermīlīgi pulcēties, bet gan aizņemt attiecīgo vietu, lai nepieļautu citu pasākumu rīkošanu šajā vietā. Minēto ir atzinis arī pieteicējas pārstāvis.

[2.3] Lai līdzsvarotu pušu intereses, pieteicējas pasākumam nosakāma vieta, kas ir redzamības un dzirdamības attālumā no Daugavas Vanagu rīkotā pasākuma norises vietas, bet netraucētu Daugavas Vanagu gājiena norisi. Par atbilstošu pieteicējas pasākuma norises vietu ir atzīstams Bastejkalns, Rīgā.

[2.4] Skaņu pastiprinošu iekārtu izmantošana laikā, kad notiek gājiens, liegtu Daugavas Vanagu gājiena dalībniekiem noturēt klusuma brīdi un netraucēti nodziedāt Latvijas Republikas himnu. Liedzot gājiena dalībniekiem veikt iecerētos pasākumus, tiktu ierobežotas šo personu tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos.

[3] Pieteicēja, nepiekrītot pārsūdzētajam lēmumam, vērsās ar pieteikumu tiesā, norādot turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Pārsūdzētais lēmums liedz pieteicējai pilnvērtīgi sasniegt pasākuma mērķi – paust attieksmi pret *Waffen SS* noziegumu attaisnošanu. Šis mērķis pilnībā saskan ar Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību ieteikumiem Latvijai. Latvijas varas iestādes aicinātas nosodīt jebkādas centienus pieminēt personas, kuras cīnījušās *Waffen SS* sastāvā un sadarbojušās ar nacistiem, kā arī aizliegt visu veidu pulcēšanos vai gājienus, kuros jebkādā veidā tiktu attaisnots nacisms.

[3.2] Nosakot pieteicējas pasākumam no Brīvības pieminekļa attālāku vietu, pieteicējas pasākuma dalībnieki ir diskriminēti kā antinacisti pēc politiskās pārliecības. Pieteicējas pieteiktais pasākums, kas nodēvēts par pretpasākumu, ir normāla parādība demokrātiskā sabiedrībā, un pieteicējai ir tiesības paust savus uzskatus šādā veidā.

[3.3] Pirmais pašvaldībā tika iesniegts pieteicējas pieteikums, tātad priekšroka dodama pirmajam iesniedzējam.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 11.marta spriedumu (pilns spriedums sastādīts 29.martā) noraidīts pieteicējas pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

Administratīvās rajona tiesas spriedums pamatots ar turpmāk izklāstītajiem argumentiem.

[4.1] Daugavas Vanagi gājienu ir pieteikuši ar mērķi pēc dievkalpojuma nolikt ziedus pie Brīvības pieminekļa, tādējādi godinot Otrajā pasaules karā kritušo Latvijas leģionāru piemiņu. Pieteicējas sapulce un pikets notiek tieši tādēļ, ka Daugavas Vanagi rīko savu pasākumu. Arī tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis apliecināja, ka pieteicējas pasākums netiktu rīkots, ja nenotiktu Daugavas Vanagu rīkotais gājiens.

No minētā secināms, ka Daugavas Vanagu pasākums, neatkarīgi no pieteikumu iesniegšanas hronoloģijas, ir atzīstams par pamatpasākumu, savukārt pieteicējas rīkotais pasākums ir atzīstams par pretpasākumu.

Pārsūdzētajā lēmumā ir norādīts līdzīgs pieteikto pasākumu izvērtējums. Vienlaikus nav konstatējams, ka tādējādi Daugavas Vanagu pieteiktajam gājenam būtu piešķirtas vai paredzētas kādas priekšrocības salīdzinājumā ar pieteicēju – lietā nav pierādījumu par apstākļiem, ka pieteicējai būtu aizliegtas kādas viedokļa paušanas vai pulcēšanās formas, kuras būtu atļautas otrā pieteiktā pasākuma organizatoriem vai dalībniekiem. Savukārt pats par sevi pieteikto pasākumu sadalījums kategorijās nav uzskatāms par kādu priekšrocību piešķiršanu.

[4.2] Lietā risināmie jautājumi attiecas uz nozīmīgu cilvēka pamatbrīvību – pulcēšanās un uzskatu paušanas brīvību – īstenošanu un to ierobežojumu pieļaujamību. Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk – Konvencija) ir nostiprināta miermīlīgas pulcēšanās un vārda brīvības aizsardzība. Ne nacionālie, ne starptautiskie normatīvie akti neparedz un neaizsargā personas tiesības liegt pulcēšanās un izteiksmes brīvību citai personai.

Līdz ar to izskatāmajā lietā nepieciešams rast līdzsvaru starp abu pušu pamattiesību ievērošanu.

[4.3] Kā norādījusi Satversmes tiesa, pulcēšanās brīvība tiek atzīta par vienu no personas pamattiesībām un demokrātiskas sabiedrības vērtībām. Satversmes 103.pants nodrošina personas subjektīvās tiesības piedalīties miermīlīgos gājienos, sapulcēs un piketos un brīvi paust savus uzskatus un viedokli (*Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2006-03-0106 6. un 7.punkts*).

Valsts var noteikt pulcēšanās brīvības īstenošanas kārtību un ierobežojumus. Tādā veidā valsts nodrošina attiecīgās pamattiesības izmantošanu, kā arī aizsargā citu personu tiesības un pārējās konstitucionālās vērtības (*turpat, 9.punkts*). Vienlaikus attiecībā uz pulcēšanās brīvības ierobežošanu jāņem vērā, ka nav pieļaujama patvaļīga šo pamattiesību ierobežošana. Tās var ierobežot tikai Satversmē noteiktajos gadījumos, ja to prasa svarīgu sabiedrības interešu aizsardzība un ja tiek ievērots samērīguma princips.

Satversmes 116.pants noteic, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 103.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai nodrošinātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Pulcēšanās brīvību var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu svarīgu interešu, proti, leģitīma mērķa labad un ir nepieciešami, piemēroti, vajadzīgi un atbilstīgi (samērīgi).

[4.4] Jāņem vērā, ka ir aizsargājama arī tāda pulcēšanās, kuras laikā paustie viedokļi vai idejas var saniknot kādu sabiedrības daļu vai aizvainot personas, kurām ir citādi uzskati nekā tie, kas tiek pausti demonstrācijā. Vērtējot valstij noteiktos pozitīvos pienākumus pulcēšanās brīvības īstenošanas nodrošināšanā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka valstij jānodrošina, lai demonstrācijas dalībniekiem būtu iespēja piedalīties demonstrācijā bez bailēm, ka viņi tiks fiziski iespaidoti no savu pretinieku puses (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988.gada 21.jūnija sprieduma lietā „Plattform „Ärzte für das Leben” v. Austria”, iesnieguma Nr.10126/82, 32.punkts un 2007.gada 26.jūlija sprieduma lietā „Barankevich v. Russia”, iesnieguma Nr. 10519/03 32.punkts*). Valstij ir pienākums izvēlēties saprātīgus un atbilstošus līdzekļus, lai nodrošinātu miermīlīgu ar likumu atļautas demonstrācijas norisi (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1988.gada 21.jūnija sprieduma lietā „Plattform „Ärzte für das Leben” v. Austria”, iesnieguma Nr. 10126/82 33.punktu*).

[4.5] Daugavas Vanagu gājiens nekādā veidā neierobežo un netraucē pieteicējas pieteikto pasākumu un tiesības paust tās viedokli. Tieši pretēji, gājiena esība ir pieteicējas pretpasākuma iemesls, ja nenotiktu gājiens, tad netiktu organizēts arī pieteicējas pasākums. Turklāt, piesakot savu pasākumu laukumā pie Brīvības pieminekļa, pieteicējas mērķis bija traucēt vai pilnībā liegt iespēju Daugavas Vanagiem īstenot sava gājiena mērķi. Tādējādi, atļaujot pieteicējai rīkot pasākumu laukumā pie Brīvības pieminekļa, laikā, kad ir pieteikts pamatpasākums, tiktu ierobežota pamatpasākuma rīkotāju un to atbalstītāju miermīlīgas pulcēšanās brīvība. Minētais apstāklis ir pietiekams, lai atzītu, ka pieteicējas pasākuma norises vietas noteikšanai citā vietā ir leģitīms mērķis – nodrošināt citu cilvēku tiesības un brīvības, vienlaikus neliedzot arī pieteicējas pasākuma dalībniekiem paust savu viedokli un īstenot savas pulcēšanās tiesības un brīvības.

Pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ir ņemta vērā valsts drošības iestāžu sniegtā informācija par iespējamiem apdraudējumiem un riskiem 2016.gada 16.marta pasākumu norises laikā, ko izvērtēja arī tiesa, kā arī rekomendācijas par to, ka pretējus uzskatus paudošo pasākumu dalībnieki ir fiziski jānošķir un šādu pasākumu atļaušana vienā laikā, vienā un tajā pašā vietā nopietni apdraud gan pašu pasākuma dalībnieku drošību, gan visas sabiedrības drošību.

[4.6] Nenosakot ierobežojumu skaņu pastiprinošu ierīču lietošanai laikā no plkst.11.00 līdz plkst.13.00, tiktu liegts Daugavas Vanagu gājiena dalībniekiem noturēt klusuma brīdi un netraucēti dziedāt Latvijas Republikas himnu.

Ievērojot norādīto, atbildētāja, nosakot pieteicējai laika ziņā aprobežotu aizliegumu lietot vienu no tās viedokļa paušanas līdzekļiem – skaņu pastiprinošas iekārtas no plkst.11.00 līdz 13.00, vienlaikus neliedzot izmantot lozungus, uzrakstus, saukļu izteikšanu mutvārdos vai dziedāšanu, ir noteikusi samērīgu ierobežojumu, kas ļauj abu pasākumu dalībniekiem īstenot

pieteikto pasākumu mērķi – Daugavas Vanagi var īstenot sava gājiena ieceres, savukārt pieteicēja var īstenot sava pretējā viedokļa paušanas pasākumu kopumu. Svarīgi, ka pieteicējas sapulces un piketa vieta atrodas tiešā pasākuma, pret kuru tā iebilst, tuvumā – gājieni un piketa vieta atrodas redzamības un dzirdamības attālumā (aptuveni 70 metru attālumā), tādējādi pieteicējas paustais viedoklis ir sadzirdams arī gājiena dalībniekiem.

[4.7] Iepazīstoties ar pieteicējas norādīto Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 29.jūnija spriedumu lietā *Öllinger v. Austria* (Nr.76900/01), konstatējams, ka minētajā lietā ir no izskatāmās lietas būtiski atšķirīgi apstākļi. Proti, Austrijas valsts iestādes bija pilnībā aizliegušas pretpasākuma norisi laikā, kad Visu svēto dienā (jeb mirušo piemiņas dienā) atceres pasākumu apbedījumu vietā rīkoja organizācija „Biedrība IV”. Turklāt pretpasākuma rīkotājs bija norādījis, ka viņa organizētajā pasākuma (piketā) piedalīsies neliels cilvēku skaits, netiks dziedātas dziesmas un netiks izmantoti transparenti. Savukārt izskatāmajā lietā vispār nav pamata runāt par pieteicējas iecerētā pasākuma aizliegšanu. Tātad atšķirīgi ir gan šo divu lietu faktiskie apstākļi, gan to ietvaros pieņemtie valsts pārvaldes iestāžu lēmumi.

[5] Pieteicēja par minēto Administratīvās rajona tiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 105.panta pirmo daļu, nav izskatījusi lietu pēc būtības. Pretēji Administratīvā procesa likuma 251.panta ceturtajai daļai, sprieduma aprakstošajā daļā tiesa nav norādījusi pieteicējas prasījumus, un, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 251.panta piekto daļu, sprieduma motīvu daļā nav sniegusi procesa dalībnieku argumentu analīzi.

Tiesa lēmusi jautājumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Tomēr pieteicēja tiesai to nelūdza atcelt, bet gan grozīt, atceļot aizliegumu pieteicējai izmantot skaņu pastiprinošas iekārtas laika posmā no plkst.11.00 līdz plkst.13.00 un nosakot pieteicējas pasākuma norisei vietu Rīgā, uz ietves Brīvības pieminekļa kreisajā pusē (skatoties no Vecrīgas puses) no Z. A. Meierovica bulvāra līdz Raiņa bulvārim. Tādējādi pieteicēja piedāvāja ierobežojumu saudzējošāku variantu, nodrošinot arī pieteicējai piekļuvi pie Brīvības pieminekļa. Tiesa spriedumā nav atspoguļojusi minēto pieteicējas priekšlikumu. Arī pieteikumā ietvertais arguments izvērtēt pieteicējas iespējamo diskrimināciju pēc politiskās pārliecības pazīmes sprieduma motīvu daļā nav atspoguļots.

[5.2] Tiesa ir nepareizi interpretējusi Satversmes 116.pantā un Konvencijas 11.panta otrajā daļā iekļautos ierobežojumus. Tie ir jāinterpretē kopsakarā ar Satversmes 91.pantā iekļauto diskriminācijas aizlieguma principu un Satversmes 1.pantu. Tiesa arī nepiemēroja likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiem” 15.¹panta pirmajā daļā iekļautās garantijas – nepieļaujāmība noteikt tādus pasākuma ierobežojumus, kas traucē īstenot pasākuma mērķi.

[5.3] Tiesa nepareizi interpretējusi Administratīvā procesa likuma 108.¹pantu, neļaujot pieteicējas pārstāvim efektīvi piedalīties informācijas, kas ir valsts noslēpuma objekts, pārbaudē, tādējādi pārkāpjot Konvencijas 11. un 13.pantu, kā arī Satversmes 92.pantu.

[5.4] *Waffen* upuru piemiņa un viedokļa paušana par *Waffen SS* noziegumu attaisnošanas bīstamību vairāk atbilst uzdevumam aizsargāt demokrātisku valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību, nekā nodoms godināt Otrajā pasaules karā kritušo Latvijas leģionāru piemiņu vai atgādināt par 1944.gada 16.martā notikušajām Latviešu leģiona kaujām. Tāpēc pie Brīvības pieminekļa, kas ir Latvijas neatkarības un demokrātiskās iekārtas simbols, būtu atbalstāmāka pieteicējas pasākuma norise, nevis Daugavas Vanagu pasākuma norise. No pārsūdzētā lēmuma un Administratīvās rajona tiesas sprieduma nepārprotami izriet, ka, iestādes

un tiesas ieskatā, to karavīru slavināšana, kas cīnījās nacistiskās Vācijas pusē, vairāk atbilst mūsu valsts demokrātiskajai iekārtai nekā nacisma upuru pieminēšana.

[5.5] Vērtējot aizliegumu izmantot skaņu pastipriņošu iekārtu pieteicējas pasākuma rīkošanas laikā, tiesa ir devusi priekšroku *Waffen SS* leģionāru pieminēšanai pār nacisma upuru pieminēšanu un izdarījusi izvēli starp fašisma upuru vārdu publisko nolasīšanu un valsts himnas dziedāšanu. Aizliegums izmantot skaņu pastipriņošu iekārtu, publiski nolasot fašisma upuru vārdus, traucē īstenot pieteicējas pasākuma mērķi likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm” 15.¹panta pirmās daļas izpratnē, un tas vērtējams kā īpaši ciniskā veidā pausts pasākuma aizliegums.

[6] Rīgas pilsētas izpilddirektors paskaidrojumā uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

[7] Drošības policija Augstākajai tiesai sniegtajā viedoklī par pieteicējas kasācijas sūdzību norāda, ka administratīvās lietas dalībnieka statuss pats par sevi nav vērtējams kā pamats pieejai valsts noslēpumam, un Administratīvā rajona tiesa pareizi ir interpretējusi Administratīvā procesa likuma normas attiecībā uz valsts noslēpuma aizsardzības nodrošināšanu. Vienlaikus Drošības policija uzsver, ka pirmās instances tiesas sēdē Drošības policijas pārstāvis tiesai un lietas dalībniekiem, tostarp pieteicējas pārstāvjiem, izstāstīja tos atzinumā norādītos apstākļus, kas attiecas uz pieteicēju.

Motīvu daļa

I

[8] Pieteicēja kasācijas sūdzībā paudusi viedokli, ka tiesa nav izskatījusi pieteikumu pēc būtības, jo ir lēmusi par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu, lai arī pieteikumā tika lūgta pārsūdzētā lēmuma grozīšana.

Pārsūdzētajā lēmumā iestāde pieteicējas pieteiktajam pasākumam bija noteikusi divus ierobežojumus: pirmkārt, pieteicējas pasākuma norisei ierādīta vieta Bastejkalnā (nevis Brīvības pieminekļa laukumā, kā to bija iecerējusi pieteicēja), un, otrkārt, pieteicējai sava pasākuma ietvaros laika posmā no plkst.11.00 līdz plkst.13.00 liegts izmantot skaņu pastipriņošanas ierīces. Pieteicēja, vērsoties tiesā, lūdza atcelt pārsūdzētajā lēmumā noteikto ierobežojumu, kas attiecas uz skaņu pastipriņošu ierīču izmantošanu, kā arī lūdza grozīt ierobežojumu, kas attiecas uz pasākuma norises vietu, nosakot kā pasākuma vietu kreiso ietvi pie Brīvības pieminekļa laukuma.

Kā redzams no lietas materiāliem, tiesa lēmumā par pieteikuma pieņemšanu un administratīvās lietas ierosināšanu ir norādījusi, ka iesniegtais pieteikums vērtējams kā pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu.

Augstākā tiesa turpmāk norādīto apsvērumu dēļ atzīst, ka pirmās instances tiesa pieteicējas prasījumu pārformulējusi atbilstoši tam, kādu pieteikuma priekšmetu šādās lietās pieļauj tiesiskais regulējums.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskumu un lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros. Vienlaikus atbilstoši

Administratīvā procesa likuma 253.panta trešajai daļai likumā paredzētajos gadījumos tiesa var grozīt administratīvo aktu un noteikt konkrētu tā saturu. Tādējādi likumdevējs, nosakot tiesas kompetenci pieteicējam nelabvēlīga administratīvā akta pārbaudē, ir izvēlējis noteikt, ka tiesa, konstatējot, ka iestādes lēmums ir nepareizs, var šo lēmumu atcelt pilnībā vai daļā, bet ne grozīt, pati nosakot pieteicējam mazāk nelabvēlīgas (bet tomēr nelabvēlīgas) sekas, ja vien speciālās tiesību normas tiesai nav piešķirušas šādu kompetenci.

Satversmes 103.pantā noteiktais, ka valsts aizsargā *iepriekš pieteiktu* miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību, sniedz norādi uz konstitucionālā likumdevēja gribu pulcēšanās brīvības īstenošanai noteikt pieteikšanas (paziņošanas) kārtību, nevis atļaujas saņemšanas kārtību (*Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2006-03-0106 sprieduma 18.–20.punkts*). Līdz ar to pašvaldībai, saņemot pieteikumu par sapulces, piketa vai gājiena rīkošanu, nav jāizdod atļauja pieteiktā pasākuma rīkošanai. Proti, sapulces, gājiena vai piketa pieteikšanas process nav vērsts uz labvēlīga administratīvā akta (pasākuma atļaujas) saņemšanu, jo personai tiek atzīstas tiesības uz pasākuma rīkošanu bez īpašas atļaujas. Vienlaikus atbilstoši likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm”, kas reglamentē pulcēšanas brīvības īstenošanas kārtību, 15.pantam pēc pieteikuma saņemšanas pašvaldībai citstarp jāpārlicinās, vai pasākuma rīkošana paredzētajā laikā, vietā un veidā neapdraudēs citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību. Ja šāds potenciāls apdraudējums tiek identificēts, pašvaldībai kopīgi ar pasākuma organizatoru jāizskata, kādas izmaiņas nepieciešamas pasākuma norises vietā, laikā vai veidā. Savukārt šā likuma 15.¹panta pirmā daļa noteic, ka gadījumā, ja pašvaldība kopīgi ar organizatoru nevar vienoties par nepieciešamajām izmaiņām pasākuma norisē, pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu noteikt ierobežojumus attiecībā uz pasākuma norises vietu, laiku un veidu – proti, izdot personai nelabvēlīgu administratīvo aktu. Secīgi 17.pants noteic, ka pašvaldības noteiktos ierobežojumus vai aizliegumu rīkot pasākumu var pārsūdzēt administratīvajā rajona tiesā, tiesa lietu izskata triju darbdienu laikā (termiņi noteikti tādējādi, lai tiesas spriedums tiktu pasludināts pirms attiecīgā pasākuma ieplānotā datuma) un tiesas spriedums izpildāms nekavējoties.

No minētajām tiesību normām izriet, ka lietas izskatīšanas stadija iestādē ir tā, kuras ietvaros pamatā jānoris visu apstākļu noskaidrošanai un izvērtējumam, citstarp sadarbībā ar pasākuma organizatoru apsverot iespējami saudzējošākos ierobežojumus, ja tādi nepieciešami. Savukārt administratīvajai tiesai, veicot kontroli pār iestādes lēmumu, ar kuru sapulcei, gājienam vai piketam noteikti kādi ierobežojumi, jāvērtē šie noteiktie ierobežojumi, proti, vai tie ir pamatoti un samērīgi. Konstatējot, ka ierobežojumi noteikti nepamatoti vai ir nesamērīgi, tiesas kompetencē šādu kategoriju lietās ietilpst ierobežojumu atcelšana. Ņemot vērā, ka tiesas spriedums ir izpildāms nekavējoties, šādā veidā tiek nodrošināts, ka iestādes nepamatoti noteiktie šķēršļi pasākuma rīkošanai tiek laikus novērsti. Likums neparedz, ka tiesai pašai būtu tiesības (vai pienākums) lietas izskatīšanas rezultātā noteikt citu – iestādes noteiktajam ierobežojumam alternatīvu – ierobežojumu. Tādējādi administratīvā tiesa nav tiesīga grozīt pašvaldības pieņemto lēmumu, nosakot cita veida ierobežojumus vai veicot izmaiņas pašvaldības noteiktajos ierobežojumos. Attiecīgi arī šādā gadījumā tiesiski korekts nevar būt prasījums par administratīvā akta grozīšanu. Gadījumā, ja tiesa secina, ka iestādes noteiktais ierobežojums atzīstams par neadekvātu un nesamērīgu, bet vienlaikus nav šaubu, ka vispār ierobežojumi ir nepieciešami, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 253.panta sestajai daļai var uzdot iestādei izdot jaunu administratīvo aktu (noteikt jaunus ierobežojumus atbilstoši spriedumā sniegtajām vadlīnijām).

Līdz ar to Administratīvā rajona tiesa, pretēji pieteicējas norādītajam, nav tiesīga grozīt iestādes lēmumu, nosakot citu pasākuma norises vietu.

Tāpēc atzīstams, ka tiesa, ierosinot lietu un lemjot jautājumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu, ir noteikusi savai kompetencei un pieteicējas interesēm atbilstošu pieteikuma priekšmetu.

Pieteicējas argumenti par citu, proti, pieteicējas ieskatā, saudzīgāku pasākuma norises vietu izvērtējami, nevis lemjot par iespēju pārsūdzēto lēmumu grozīt, bet gan pārbaudot, vai iestādes noteiktie ierobežojumi ir samērīgi.

II

[10] Ievērojot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka izskatāmajā lietā tiesai ir jāizšķir jautājums par to, vai pašvaldības noteiktie ierobežojumi pieteicējas pasākuma norisei ir pamatoti un samērīgi.

Administratīvā rajona tiesa pieteicējas pasākumam noteiktos ierobežojumus ir atzinusi par pamatotiem un samērīgiem.

Līdz ar to Augstākā tiesa, ievērojot kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, izvērtēs Administratīvās rajona tiesas secinājumu pamatotību un atbilstību tiesību normām.

[11] Administratīvā rajona tiesa pareizi ir atzinusi, ka lietā risināmie jautājumi attiecas uz nozīmīgu pamatbrīvību – pulcēšanās un uzskatu paušanas brīvību – īstenošanu un to ierobežojumu pieļaujamību.

Pulcēšanās brīvība ir konstitucionāla ranga vērtība, un kā viena no cilvēka pamattiesībām nostiprināta Satversmes 103.pantā. Minētā norma noteic, ka valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību.

Satversmes tiesa, analizējot pulcēšanās brīvības saturu un nozīmi, ir atzinusi, ka pulcēšanās brīvība līdztekus biedrošanās brīvībai un vārda brīvībai pieder pie būtiskākajām personas politiskajām tiesībām. Satversmes 103.pants nodrošina personas subjektīvās tiesības piedalīties miermīlīgos gājienos, sapulcēs un piketos un brīvi paust savus uzskatus un viedokli. Pulcēšanās brīvība sekmē personas politiskās aktivitātes izpausmi valstī. Pulcēšanās brīvība ir būtisks demokrātiskas sabiedrības elements, kas nodrošina sabiedrības iespēju ietekmēt politiskos procesus, tostarp arī kritizējot valsts varu un protestējot pret valsts rīcību. Īstenojot Satversmes 103.pantā paredzētās tiesības, personas var kopīgi apspriest nozīmīgas problēmas, izteikt atbalstu valsts īstenojamajai politikai vai arī to nosodīt. Pulcēšanās brīvība nodrošina personām iespēju darīt zināmu plašākai sabiedrībai savu viedokli vai uzskatus (*Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2006-03-0106 7.punkts*).

Pulcēšanās brīvības aizsardzībai ir izšķiroša nozīme tolerantas un pluāristiskas sabiedrības veidošanā, lai nodrošinātu dažādu grupu ar atšķirīgiem viedokļiem, paradumiem un tradīcijām miermīlīgu līdzspastāvēšanu (*OSCE/ODIHR Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, 1.1.punkts. Pieejams: <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true>*). Savukārt izpildvaras uzdevums ir nodrošināt efektīvu pulcēšanās brīvības īstenošanu praksē katrā konkrētā gadījumā. Tai ir pienākums nekavēt un nepamatoti neierobežot konkrētu pasākumu rīkošanu, uzraudzīt sabiedrisko kārtību pasākuma laikā un nepieciešamības gadījumā aizsargāt pasākuma dalībniekus un nodrošināt netraucētu pasākuma norisi (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 433.lapa*).

Ievērojot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka pulcēšanās brīvības kā konstitucionāla ranga vērtības aizsardzība izriet no demokrātiskas valsts principa. Valstij ir pienākums aizsargāt pulcēšanās brīvību un nodrošināt tās efektīvu īstenošanu. Pulcēšanās brīvība aizsargājama, neatkarīgi no pulcēšanās ietvaros pausto viedokļu satura un pasākuma mērķa, ievērojot nosacījumu, ka tas atzīstams par pieļaujamu demokrātiskā sabiedrībā. Pulcēšanās brīvības ietvaros valstij, kā arī citām sabiedrības grupām ar atšķirīgiem uzskatiem ir pienākums respektēt atsevišķu sabiedrības grupu paustos uzskatus un viedokli, tādējādi nodrošinot atšķirīgu viedokļu pastāvēšanu demokrātiskā sabiedrībā.

[12] Tomēr pulcēšanās brīvība nav absolūta un ir ierobežojama atbilstoši Satversmes 116.pantam likumā paredzētajiem gadījumiem, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Jebkura likuma norma un jo īpaši norma, kas regulē pamatbrīvību ierobežošanu, jāinterpretē tā, lai tā atbilstu augstāka juridiskā spēka tiesību normai un, to piemērojot, tiktu sasniegts lietderīgs un taisnīgs mērķis (*Augstākās tiesas 2012.gada 30.oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-309/2012 (A420648511) 8.punkts*).

Pulcēšanās brīvību var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu svarīgu interešu, proti, leģitīma mērķa labad un ir samērīgi (proporcionāli) ar šo mērķi (*Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2006-03-0106 9.punkts*).

Izskatāmajā gadījumā, vērtējot pieteicējas pulcēšanās brīvības ierobežojumus, būtisks ir apstāklis, ka pašvaldībā bija pieteikti trīs 16.marta pasākumi, kuru norise paredzēta vienā un tajā pašā laikā un vietā. Līdz ar to iestādes pienākums bija rast tādu risinājumu, lai tiktu pienācīgi nodrošinātas visu iesaistīto personu tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos un uzskatu paušanu.

[13] Leģionāru piemiņas diena jeb 16.marts jau daudzus gadus ir strīdus jautājums atsevišķu sabiedrības grupu vidū.

Ik gadu 16.martā viena sabiedrības grupa, godinot Latvijas iedzīvotājus, kuri Otrā pasaules kara laikā cīnījās Latviešu leģiona sastāvā pret Padomju Savienību, rīko gājienu ar mērķi pēc dievkalpojuma nolikt ziedus pie Brīvības pieminekļa.

Savukārt otra sabiedrības grupa, kuru pārstāv pieteicēja, leģionāru godināšanu uztver kā nacisma slavināšanu un nacistu izdarīto noziegumu attaisnošanu. Lai paustu savu viedokli, šī otra sabiedrības grupa ik gadu rīko pretpasākumus, kuru mērķis ir traucēt pirmās sabiedrības grupas pasākuma norisei. Minēto izskatāmajā lietā apstiprina gan pieteicējas pārstāvja iestādē sniegtā atbilde uz jautājumu par pieteicējas pasākuma mērķi, gan arī pirmās instances tiesas sēdē pieteicējas pārstāvja sniegtais paskaidrojums.

Tātad izskatāmajā lietā saduras divu sabiedrības grupu atšķirīgie uzskati, kas, kā to pareizi pieteikumā norāda pieteicēja, ir normāla parādība demokrātiskā sabiedrībā. Līdz ar to valstij pulcēšanās brīvības īstenošanas ietvaros ir pienākums abām sabiedrības grupām nodrošināt vienlīdzīgas iespējas paust savus uzskatus.

[14] Pārsūdzētajā lēmumā un Administratīvās rajona tiesas spriedumā Daugavas Vanagu pieteiktais 16.marta pasākums atzīts par pamatpasākumu, bet pieteicējas pieteiktais pasākums par pretpasākumu (pretdemonstrāciju – pārsūdzētajā lēmumā).

Pieteicēja iebilst šādam pasākumu iedalījumam, norādot, ka Latvijas normatīvajos aktos nav minēti jēdzieni „pamatpasākums” un „pretpasākums”.

Šajā sakarā Augstākā tiesa norāda, ka tas vien, ka šādi jēdzieni *expressis verbis* nav minēti likumā, nenozīmē, ka pasākumus pēc to jēgas un mērķa nebūtu pieļaujams šādi kvalificēt. Pasākumu iedalījums kategorijās, kā to pareizi ir norādījusi Administratīvā rajona tiesa, nenozīmē kādu priekšrocību piešķiršanu, tomēr tam var būt nozīme, vērtējot jautājumu par iespēju nodrošināt vairāku pieteikto pasākumu vienlaicīgu norisi, nodrošinot katras sabiedrības grupas pulcēšanās brīvību.

Pretpasākums ir viena no pulcēšanās brīvības izpausmēm, kura notiek vienlaicīgi ar citu pasākumu un kuras laikā tās dalībnieki pauž atšķirīgus uzskatus no cita pasākuma dalībnieku uzskatiem. Pretpasākums nedrīkst liegt iespēju pamatpasākuma dalībniekiem iespēju īstenot savus mērķus. Pretpasākuma dalībniekiem ir pienākums ar cieņu izturēties pret citu tiesībām paust savus uzskatus. Īpaši būtisks ir valsts pienākums aizsargāt tāda pasākuma īstenošanu, kuram ir paredzēts pretpasākums, un nodrošināt abu pasākumu vienlaicīgu norisi redzamības un dzirdamības attālumā (*OSCE/ODIHR Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, 4.4.punkts. Pieejams: <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true>*).

Ievērojot izskatāmajā lietā konstatētos apstākļus, proti, to, ka, pieteicējas ieskatā, Daugavas Vanagu pasākums ir vērsts uz nosodāmu uzskatu popularizēšanu un tieši tāpēc pieteicēja izvēlas organizēt savu pasākumu, ka pieteicējas organizētais pasākums notiek tieši tā iemesla dēļ, ka Daugavas Vanagi rīko pasākumu, kā arī pieteicējas pārstāvja norādīto, ka pieteicēja savu pieteikumu atsauktu, ja Daugavas Vanagu pasākums nenotiktu, Augstākā tiesa secina, ka pieteicējas pasākums pamatoti atzīts par pretpasākumu Daugavas Vanagu organizētajam pasākumam.

Nepamatots ir pieteicējas viedoklis, ka klasificēšana – pamatpasākums un pretpasākums – tikusi noteikta, balstoties uz to, kāda satura uzskatus pārstāv pasākuma dalībnieki. Tam nav nekādas nozīmes, un arī pieteicējas pasākums par pretpasākumu atzīts ne jau dēļ pieteicējas uzskatiem, kurus tā vēlas paust, bet gan tādēļ, ka pieteicējas pasākums notiek tikai tāpēc, ka ir Daugavas Vanagu pasākums un, neesot tam, nebūtu arī pieteicējas pasākuma.

[15] Kā minēts iepriekš, ikvienam ir tiesības rīkot pretpasākumus, lai paustu atšķirīgu viedokli un uzskatus no citā pasākumā paustajiem uzskatiem. Šādos gadījumos pasākumu vienlaicīga norise ir būtiska pretpasākuma mērķa sasniegšanai. Tāpēc pretpasākums ir īstenojams tādējādi, ka tas notiek redzamības un dzirdamības attālumā no tā pulcēšanās pasākuma, kurā tiek pausti atšķirīgi uzskati, un cik vien iespējams fiziski netraucē tā norisi (*OSCE/ODIHR Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly, 123.punkts. Pieejams: <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true>*).

Tādējādi pretpasākuma būtība ir atšķirīgu uzskatu un viedokļa paušana. Lai pretpasākums sasniegtu savu mērķi, tam jānoris redzamības un dzirdamības attālumā no pamatpasākuma, jo pamatpasākuma dalībnieki citstarp atzīstami par pretpasākuma mērķauditoriju. Tomēr pretpasākuma mērķis nevar būt šķēršļu likšana citām personām (pamatpasākuma dalībniekiem) miermīlīgi pulcēties un paust savus uzskatus. Tādēļ valstij ir pienākums sabalansēt abu sabiedrības grupu intereses, nepamatoti neierobežojot kādas sabiedrības grupas pulcēšanās brīvību.

[16] Izskatāmajā lietā iestāde, uzklusot pieteicējas pārstāvjus, ir konstatējusi, ka pieteicējas patiesais mērķis, pirmajai iesniedzot pasākuma pieteikumu un kā pasākuma norises vietu norādot visu Brīvības pieminekļa laukumu, ir bijis aizņemt konkrēto vietu tādējādi, lai Daugavas Vanagi nevarētu īstenot savu ieceri doties gājienā pie Brīvības pieminekļa. Proti,

pieteicējas pasākuma galvenais uzdevums bija radīt situāciju, ka vispār netiek pieļauts Daugavas Vanagu gājiens.

Augstākās tiesas ieskatā, šādos apstākļos iestāde pamatoti secinājusi, ka pieteicējas rīcība, piesakot savu pasākumu tieši tajā vietā, kurā atbilstoši ilgstošai daudzu gadu pieredzei notiek Daugavas Vanagu gājiens, liecina par negodprātīgu savu tiesību izmantošanu, jo primāri tā bija vērsta nevis uz miermīlīgu uzskatu paušanu, bet gan uz cenšanos traucēt Daugavas Vanagiem miermīlīgi pulcēties un paust savus uzskatus.

Savu tiesību godprātīga izmantošana jeb tiesību ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma princips ir vispārējs tiesību princips, kas izriet no tiesiskas valsts virsprincipa. Arī Konvencijas 17.pants noteic, ka nekas no šajā konvencijā minētā nevar tikt iztulkots kā jebkādas valsts, grupas vai personas tiesības iesaistīties darbībās, kuru mērķis ir atņemt vai ierobežot citām personām no Konvencijas izrietošās tiesības.

Līdz ar to iestāde pamatoti ņēmusi vērā šo apstākli, lemjot par to, kā samērot visu iesaistīto personu tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos.

[17] Ievērojot pieteicējas pasākuma un Daugavas Vanagu pasākuma ietvaros paustos uzskatus (atšķirīgo vēstures skatījumu) un pieteicējas negodprātīgu rīcību, vienlaicīga to norise vienā un tajā pašā vietā pamatoti atzīta par neiespējamu. Pretējā gadījumā Daugavas Vanagiem, kā to pamatoti atzinusi iestāde un Administratīvā rajona tiesa, tiktu liegta iespēja īstenot sava pasākuma mērķi – ziedu nolikšanu pie Brīvības pieminekļa, klusuma brīža noturēšanu un Latvijas Republikas himnas un citu patriotisku dziesmu dziedāšanu, kā arī apdraudētu pasākuma dalībnieku un pārējās sabiedrības drošību. Līdz ar to iestāde pamatoti secināja, ka konkrētajā gadījumā ir pamats lemt par ierobežojumu noteikšanu, turklāt pieteicējas mērķis traucēt cita pasākuma norisi, liekot šķēršus citu personu tiesībām paust savus uzskatus, nav tiesiski aizsargājams. Tāpat iestāde pamatoti secināja, ka šādos apstākļos nav nozīmes tam, ka pieteicēja savu pasākumu pieteica pirmā, jo likumā noteiktais attiecībā uz iepriekš pieteiktajiem pasākumiem ir vērtējams kopsakarā ar personu tiesībām likuma normas izmantot labā ticībā un atbilstoši to jēgai un būtībai.

Šādos apstākļos, ņemot vērā gan to, ka pieteicējas rīcībā saskatāma negodprātība, kas citstarp ir signāls iespējamām konfrontācijām, gan Valsts policijas sniegto informāciju (ka iepriekšējo gadu pieredze liecina, ka savstarpēji pretējus uzskatus pārstāvošo 16.marta pasākumu dalībnieku fiziskai nošķiršanai no drošības apsvērumu viedokļa ir būtiska nozīme, jo regulāri notikušas fiziskas konfrontācijas (bijušas aizturētas personas no abām pusēm)), iestāde pamatoti saskatīja pamatu ierobežojumu noteikšanai attiecībā uz pieteicējas pasākuma norises vietu un skaņu ierīces izmantošanu.

[18] Pieteicēja ir iebildusi, ka iestādes ierobežojums, nosakot pasākuma norises vietu Bastejkalnā, nevis tieši pie Brīvības pieminekļa, un aizliedzot pieteicējai izmantot skaņu pastiprinošas iekārtas Daugavas Vanagu pasākuma laikā, liedz pieteicējai īstenot sava pasākuma mērķi un paust pamatpasākuma dalībniekiem sadzirdamu viedokli.

Tomēr, Augstākās tiesas ieskatā, minētie pieteicējas iebildumi nav pamatoti.

Atbilstoši pašvaldības noteiktajiem ierobežojumiem pieteicēja sava pasākuma norisei nebija ierobežota izvēlēties to Bastejkalna pusi, kas ir maksimāli tuvu un vērsta pret Brīvības pieminekli, un tiešām atrodas redzamības un dzirdamības attālumā no Brīvības pieminekļa laukuma, kur notika Daugavas Vanagu gājiens. Pieteicējas apsvērumi, ka tās pasākuma norises vieta Bastejkalnā kavē pieteicēju īstenot pasākuma mērķi, jo pieteicējai ir būtiski paust savu

viedokli tieši pie Brīvības pieminekļa kā Latvijas neatkarības demokrātiskuma simbola pakājes, tika izvirzīti tikai vēlāk. Kā jau minēts, sākotnēji pati pieteicēja vairākkārt uzsvērusi, ka savā pieteikumā kā pasākuma vietu izvēlējās Brīvības pieminekļa laukumu tikai tāpēc, ka tā ir vieta, kur ik gadu notiek Daugavas Vanagu pasākums. Līdz ar to ir pamats secināt, ka pieteicējas pasākuma mērķa īstenošanai ne tik būtisks ir Brīvības pieminekļa tuvums, kā apstākļi, lai pieteicēja dzirdamības un redzamības attālumā varētu paust skaidru viedokli par to, ka iebilst Daugavas Vanagu rīkotajam pasākumam.

Līdz ar to nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka iestādes noteiktais ierobežojums attiecībā uz pasākuma norises vietu liedz pieteicējai īstenot sava pasākuma mērķi. Tāpat nav saskatāms, ka aizliegums izmantot skaņu pastiprinošas iekārtas Daugavas Vanagu pasākuma laikā, liegtu pieteicējai īstenot sava pasākuma mērķi un paust pamatpasākuma dalībniekiem sadzirdamu viedokli. Ņemot vērā, ka skaļruņa izmantošana laikā, kad Daugavas Vanagu pasākuma dalībnieki atbilstoši savai iecerei notur klusuma brīdi vai bez skaļruņiem dzied Latvijas himnu vai citas patriotiskas dziesmas, traucētu Daugavas Vanagu pasākuma norisi, šāds ierobežojums vērtējams kā samērīgs līdzeklis abu pasākuma dalībnieku tiesību nodrošināšanai.

Šādos apstākļos pirmās instances tiesa pamatoti pašvaldības noteikto ierobežojumu vērtēja kā tiesisku, jo pieteicējas pasākuma norises vieta noteikta, gan ievērojot principu, ka pretpasākumam jānoris redzamības un dzirdamības attālumā no pamatpasākuma, lai pieteicējas pasākumā pausto viedokli dzirdētu arī pamatpasākuma dalībnieki, gan nodrošinot iespēju pamatpasākuma dalībniekiem netraucēti īstenot savu pasākumu, gan arī nodrošinot pasākumu dalībnieku un pārējās sabiedrības drošību. Līdz ar to tiesa pamatoti secināja, ka izskatāmajā gadījumā iestāde ir izvēlējusies samērīgu un saudzējošu pieteicējas tiesību ierobežojumu.

[19] Nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka, nosakot pieteicējas pasākumam vietu, kas nav tieši pie Brīvības pieminekļa laukuma, pieteicējas pasākuma dalībnieki ir diskriminēti kā antinacisti pēc politiskās pārliecības.

No pārsūdzētā lēmuma izriet, ka pašvaldība ierobežojumus pieteicējas rīkotajam pasākumam ir noteikusi, ņemot vērā objektīvus apstākļus, nevis pieteicējas politisko pārliecību un uzskatus. Nosakot pieteicējas pasākumam attālāku vietu no Brīvības pieminekļa salīdzinājumā ar biedrības „Nacionālo karavīru atbalstam” pasākuma norises vietu, iestāde ir ņēmusi vērā, pirmkārt, apstākli, ka pieteicējas pasākuma dalībnieku skaits ir ievērojami lielāks, nekā biedrības „Nacionālo karavīru atbalstam” pasākuma dalībnieku skaits, otrkārt, to, ka iepriekšējo gadu pieredze un pieteicējas pašas negodprātīgais mērķis likt šķēršļus pamatpasākumam rada pamatu uzskatīt, ka starp pieteicējas pasākuma dalībniekiem un pamatpasākuma dalībniekiem var notikt fiziski konflikti, kamēr biedrības „Nacionālo karavīru atbalstam” pasākums ir pamatpasākuma atbalsta pasākums un nav indikāciju, ka šo pasākumu dalībnieku starpā varētu rasties konfliktsituācijas, kuras varētu apdraudēt pasākuma dalībnieku un pārējās sabiedrības drošību.

Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka pieteicējai noteiktie ierobežojumi noteikti nevis objektīvu apsvērumu dēļ, bet pieteicējas uzskatu dēļ.

[20] Nav nozīmes pieteicējas kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim, ka tās rīkotais pasākums pēc būtības ir atbilstošāks demokrātiskas valsts iekārtai, nekā Daugavas Vanagu rīkotais pasākums.

Valstij ir pienākums aizsargāt pulcēšanās brīvību un nodrošināt tās efektīvu īstenošanu, neatkarīgi no pulcēšanās ietvaros pausto viedokļu satura. Kā norādījusi Satversmes tiesa, valsts,

aizsargājot pulcēšanās brīvību, nedrīkst izvērtēt konkrētos pasākumus pēc to satura un nedrīkst pasākumus diferencēt pēc tajos pausto ideju atbilstības valsts vai noteiktas sabiedrības daļas uzskatiem. Tieši tajā apstākļī, ka pulcēšanās brīvība ir efektīvs instruments, ko mazākums var izmantot sava viedokļa paušanai, slēpjas pulcēšanās brīvības lielā nozīme demokrātiskā sabiedrībā. Tā kā pulcēšanās brīvība parasti kalpo mazākuma interešu un viedokļa publiskai paušanai, valsts pienākums šajā gadījumā ir būt tolerantai un ar tai piešķirto mehānismu palīdzību neapspiest šā viedokļa paušanu tikmēr, kamēr vien tas ir uzskatāms par demokrātiskā sabiedrībā pieļaujamu. Tas, ka valsts aizsargā viedokļa paušanu, nenozīmē, ka valsts solidarizējas ar šā viedokļa paudējiem vai atzīst šā viedokļa pareizību, bet nozīmē to, ka valsts aizsargā savu iedzīvotāju tiesības publiski paust savu viedokli un pievērst konkrētam jautājumam plašākas sabiedrības uzmanību (*Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2006-03-0106 34.3.punkts*).

Arī izskatāmajā gadījumā iestādes noteikto ierobežojuma pamatā nav uzskatu saturs pēc būtības, bet gan nepieciešamība aizsargāt gan pamatpasākuma dalībnieku, gan pieteicējas pulcēšanās brīvību. Ne no pārsūdzētā lēmuma, ne rajona tiesas sprieduma neizriet, ka iestāde vai tiesa, vērtējot pieteicējas pasākumam noteiktos ierobežojumus, būtu paudusi atbalstošu nostāju kāda no iesaistīto pasākumu dalībnieku uzskatiem pēc būtības.

Vēl jo vairāk nav nekāda pamata apgalvot, ka iestāde vai tiesa būtu iestājusies par nacisma ideju slavināšanu vai nacisma noziegumu attaisnošanu. Nav nekādu šaubu, ka nacisma idejas ir absolūti nosodāmas un nekādā veidā nav attaisnojamas vai slavināmas. Nacisma ideoloģijas sludināšana nav savienojama ar demokrātisku valsts iekārtu, un šāda pasākuma rīkošana nav pieļaujama saskaņā ar likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm” 10.panta otro daļu. Vienlaikus jāņem vērā, ka pieteicējas apgalvojums, ka Daugavas Vanagu rīkotais pasākums ir vērst uz nacisma ideoloģijas slavināšanu, ir pieteicējas subjektīvais viedoklis. Minētais nekādā veidā neizriet no Daugavas Vanagu pieteiktā pasākuma mērķa, un Augstākās tiesas rīcībā nav informācijas, ka Daugavas Vanagi būtu sevi pozicionējuši kā nacisma atbalstītājus.

Augstākā tiesa, ievērojot valsts pienākumu atturēties no pasākuma izvērtējuma pēc to satura, norāda, ka nav viena vispārpieņemta viedokļa par vēsturiskajiem notikumiem. Katram ir savi vērtēšanas kritēriji un izpratne par vēsturisko notikumu nozīmi, līdz ar to arī secinājumi, kas izdarīti, vērtējot vēsturiskos notikumus, var atšķirties. Tomēr jānorāda, ka Latvijas vēsturnieku pētījumi liecina, ka Latviešu SS brīvprātīgā leģiona karavīri nepiedalījās represīvās darbībās, bet gan cīnījās frontē pret PSRS karaspēku – tās valsts armiju, kura bija likvidējusi Latvijas neatkarību, veikusi represijas pret civiliedzīvotājiem un vēlāk draudēja to okupēt otrreiz, un latviešu leģionārus nesaistīja ne Vācijas ideoloģiskie, ne arī militārie mērķi, turklāt neviens latviešu leģionārs nevienā tiesā nav bijis apvainots kara noziegumos, kas būtu izdarīti leģiona darbības kontekstā (*Totalitārie režīmi Baltijā: izpētes rezultāti un problēmas: Starptautiskās konferences materiāli, 2004.gada 3.-4.jūnijs, Rīga. – Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2005, 237.–241.lpp. (Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti, 15.sējums). Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/PDF/item_1620_Vesturnieku_komisi_jas_raksti_15_sejums.pdf).*

Līdz ar to Augstākā tiesa kategoriski noraida apgalvojumu, ka valsts, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, būtu pieļāvusi nacisma ideoloģijas slavināšanu un atbalstīšanu.

[21] Rezumējot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka, lai arī pirmās instances tiesa spriedumā nav sniegusi izvērstu atbildi uz visiem pieteicējas argumentiem, tas nav ietekmējis lietas izskatīšanas rezultātu.

Tādējādi tiesa pamatoti vērtējusi iestādes noteiktos ierobežojumus kā pamatotus un samērīgus.

Augstākās tiesas ieskatā, pieteicējas norāde, ka konkrētajā gadījumā bija iespējams vēl saudzīgāks ierobežojuma veids (nosakot pieteicējai pasākuma norises vietu nevis Bastejkalnā, bet nedaudz tuvāk – tieši pie Brīvības pieminekļa laukuma uz ietves), nav pietiekama, lai secinātu, ka pašvaldības izvēlētā vieta būtu uzskatāma par nesamērīgu ierobežojumu. Minētais pamatojams ne tikai ar jau iepriekš minētajiem apsvērumiem, kuru dēļ, Augstākās tiesas ieskatā, konkrētais ierobežojums atzīstams par pamatotu, piemērotu un samērīgu, bet arī ar to, ka pieteicēja, izsakot savu viedokli par pasākuma norises vietu, kas būtu no pieteicējas viedokļa saudzējošāks risinājums, nekā iestādes piedāvātais, nav rīkojusies godprātīgi. Proti, kā izriet no pārsūdzētā lēmuma, pašvaldība bija devusi iespēju pieteicējai izteikt viedokli un ierosinājumus kompromisam, bet pieteicēja iestādei nelūdza vērtēt iespēju noteikt pasākuma norises vietu pieteikumā tiesai norādītajā vietā – uz ietves Brīvības pieminekļa kreisajā pusē (Bastejkalna pusē). Tieši pretēji, pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka pieteicējas pārstāvis lietas izskatīšanas laikā iestādē ir kategoriski noraidījis jebkādu pasākuma norises vietas maiņu.

Kā jau minēts, likuma „Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm” 15.pantā likumdevējs ir izvēlējis veidot tādu regulējumu, kas ir maksimāli vērsts uz visu iespējamo ierobežojumu izsvēršanu kopīgi ar pasākuma organizatoriem iestādē. Tikai tad, ja pašvaldībai neizdotos kopīgi ar organizatoriem vienoties par nepieciešamajām korekcijām pasākuma norisē, pašvaldībai ir pienākums pašai noteikt nepieciešamos ierobežojumus. Tādējādi arī no pasākumu organizatoriem ir sagaidāms, ka pārrunu laikā ar iestādi tie izsaka savu viedokli un ierosinājumus par sev pieņemamajiem risinājumiem. Tāpēc, ja pieteicēja pieteikumā norādīto vietu uzskatīja par piemērotu sava pasākuma norisei, tad no pieteicējas, ievērojot tās pienākumu līdzdarboties lēmuma pieņemšanā un godprātīgi izmantot savas tiesības, bija sagaidāms, ka pieteicēja to norādīs jau iestādē. Tad iestādei būtu iespējams visaptveroši izvērtēt pieteicējas piedāvāto vietu, bet tiesai veikt kontroli pār iestādes veikto izvērtējumu. Tomēr pieteicēja iestādē kategoriski ir noraidījusi jebkādu pasākuma norises vietas maiņu lietas izskatīšanas laikā iestādē, un tikai pieteikumā tiesai ir norādījusi, kāda pasākuma norises vieta, tās ieskatā, būtu atbilstoša. Šādos apstākļos ir pamats secināt, ka pieteicēja nav godprātīgi līdzdarbojusies lēmuma pieņemšanā iestādē un pieteicējai nebija pamata paļauties, ka tiesa varētu noteikt citu pasākuma norises vietu.

III

[22] Pieteicēja ir norādījusi, ka tiesa nepareizi interpretējusi Administratīvā procesa likuma 108.¹pantu, neļaujot pieteicējas pārstāvim efektīvi piedalīties informācijas, kas ir valsts noslēpuma objekts, pārbaudē, tādējādi pārkāpjot Konvencijas 11. un 13.pantu, kā arī Satversmes 92.pantu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 108.¹pantas pirmajai daļai, ja tiesai lietas apstākļu objektīvai noskaidrošanai ir nepieciešams pārbaudīt informāciju, kas ir valsts noslēpuma objekts, šīs informācijas pārbaudē piedalās lietas dalībnieki, kā arī, ja nepieciešams, citas personas, kurām ir speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam. Vienlaikus šā likuma 145.panta ceturtnā daļa noteic, lai aizsargātu valsts noslēpumu, tiesa var pieņemt motivētu lēmumu, ar kuru nosaka ierobežojumu pieteicējam iepazīties ar lietas materiālu attiecīgo daļu.

[23] No lietas materiāliem konstatējams, ka ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 11.marta lēmumu noteikts ierobežojums pieteicējai un trešajām personām iepazīties ar Drošības policijas 2016.gada 3.marta atzinumu. Ierobežojuma iepazīties ar šo atzinumu pamatā tiesa norādījusi Informācijas atklātības likuma 5.panta otrās daļas 2.punktu, atbilstoši kuram par ierobežotas pieejamības informāciju uzskatāma informācija, kas paredzēta un noteikta iestādes iekšējai lietošanai.

Ievērojot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka tiesa, nosakot ierobežojumu pieteicējai iepazīties ar lietas materiālu attiecīgo daļu, nav pienācīgi šo ierobežojumu motivējusi, jo ir nepamatoti atsaukusies uz Informācijas atklātības likuma 5.panta otrās daļas 2.punktu. Minētā tiesību norma reglamentē to, kāda veida informācija ir uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju, bet ierobežotas pieejamības informācijas statuss pats par sevi nav pamats noteikt ierobežojumu procesa dalībniekiem iepazīties ar lietas materiāliem.

Nosakot ierobežojumu procesa dalībniekiem iepazīties ar lietas materiāliem, tiesai minētais lēmums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 145.panta ceturtajai daļai ir jāmotivē, pirmkārt, identificējot konkrētās aizsargājamās intereses, kuras tiks aizskartas, procesa dalībniekiem izpaužot attiecīgo informāciju, otrkārt, definējot ierobežojuma mērķi un, treškārt, izvērtējot ierobežojuma samērīgumu ar mērķi aizsargāt identificēto interesi. Nav šaubu, ka ierobežojums procesa dalībniekam iepazīties ar lietas materiāliem var aizskart procesa dalībnieka tiesības uz taisnīgu tiesu, tādēļ šis jautājums katrā konkrētajā gadījumā ir izvērtējams ar pienācīgu rūpību.

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Drošības policijas Augstākajai tiesai sniegtajam paskaidrojumam attiecīgais atzinums ir balstīts uz informāciju, kas iegūta izlūkošanā (pretizlūkošanā) un operatīvajā darbībā, kas atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 26.oktobra noteikumu Nr. 887 „Valsts noslēpuma objektu saraksts” 2.7.5.apakšpunktam ir valsts noslēpuma objekts. Līdz ar to vispārīgi konkrētajā gadījumā tiesai bija pamats apsvērt jautājumu par ierobežojumu noteikšanu.

[24] Iepazīstoties ar konkrēto Drošības policijas atzinumu, Augstākā tiesa secina, ka, lai arī pārsūdzētajā lēmumā un pirmās instances tiesas spriedumā ir norādīts, ka citstarp ir ņemts vērā šis atzinums, būtībā šajā atzinumā nav norādīts neviens tāds apstāklis, kas būtu pamatā iestādes vai tiesas secinājumiem par pārsūdzētajā lēmumā noteikto ierobežojumu nepieciešamību vai samērīgumu, bet kas nebūtu norādīts pieteicējai pieejamajā Valsts policijas viedoklī vai uz kuru iestāde pati nebūtu norādījusi.

Šādos apstākļos Augstākā tiesa secina, ka, lai arī pirmās instances tiesa ierobežoja pieteicējas iespējas pašai izlasīt konkrēto Drošības policijas atzinumu, tas pēc būtības vispār nav ietekmējis pieteicējas iespējas izteikties par lietā būtiskajiem apstākļiem. Turklāt, kā izriet no pārsūdzētā lēmuma un Administratīvās rajona tiesas sprieduma, pieteicēja lietas izskatīšanas laikā iestādē un pirmās instances tiesā mutiski bija iepazīstināta ar Drošības policijas atzinumā minētajiem apsvērumiem, kas ir attiecināmi uz pieteicēju.

Šādos apstākļos pirmās instances tiesas pieļautā kļūda, nepienācīgi pamatojot nepieciešamību liegt pieteicējai iepazīties ar dokumentiem, ka satur valsts noslēpumu, nav pēc būtības ietekmējusi pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu un nav novedusi pie nepareiza lietas izskatīšanas rezultāta.

Vienlaikus salīdzinājumam norādāms, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa, atzīstot valsts noslēpuma aizsardzības nepieciešamību, nesaskatīja tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu pat tajā gadījumā, kad pieteicējam ne tikai bija noteikts ierobežojums iepazīties ar klasificētiem lietas

materiālos esošiem dokumentiem, bet arī lēmuma, kurš balstīts uz minētajiem dokumentiem, pamatojums pieteicējam netika atklāts (sal. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 19.septembra spriedums lietā „Regner v. the Czech Republic”, iesnieguma Nr.35289/11*).

IV

[25] Rezumējot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka pieteicējas kasācijas sūdzība ir nepamatota, un līdz ar to pārsūdzētā Administratīvās rajona tiesas sprieduma atcelšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesa

nosprieda

atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 11.marta spriedumu, bet biedrības „Latvijas Antinacistiskā komiteja” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.